

Voor- of achterop?

Ik ga met mijn jongste dochter fietsen. Ze mag bij mij op de fiets, want ze is nog te klein om zelf te fietsen. Om ons huis, op een klein fietsje lukt het aardig, maar verder vertrouwen we het nog niet en vinden we het veiliger om haar bij ons op de fiets te hebben. Ze zit fier achterop, keurig voorzien van de voorgeschreven voet- en ruggensteun. Al rondfietsend zijn we in relatie met de werkelijkheid.

‘Kijk, daar loopt een koe in de wei. Moet je zien, wat een grote eik! Er liggen hartstikke veel eikels onder. We nemen er wat mee voor in huis’.

Met een tas vol eikels fietsen we verder.. ‘Wat een rare fiets’, wijs ik haar. ‘Twee aan elkaar; dat heet een tandem’. ‘Wat is dat daar?’ vraag ik vingerwijzend. ‘Dat is een pp...paard’, klinkt het triomfantelijk achter mijn rug. ‘Goed zo!’ prijs ik haar. Zo rondrijdend verklaar ik haar de werkelijkheid die aan ons voorbij trekt of correcter: waar ik haar doorheen voer.

Ik beneem haar letterlijk en figuurlijk het uitzicht en de mogelijkheid om zelf te zien. Is ook niet nodig, want ik weet het allemaal wel en kan het haar best vertellen. Vervelend is wel dat ik niet goed kan controleren of ze echt kijkt, want achterom kijken is gevaarlijk en belemmert de voortgang. Misschien slaapt ze wel, dat gebeurt wel eens meer. Ik heb ook niet zo veel tijd om me daar druk over te maken, want het volgende interessante doet zich al weer voor en vrolijk ga ik verder: ‘Hoor je die vogel? Dat is een koekoek!’ verklaar ik enthousiast, niet bemerkend dat haar oren volledig geconcentreerd zijn op het angstige geloei van een koe die hoognodig gemolken moet worden.

Ik heb ook een zitje voor op de fiets en dat geeft een heel ander verhaal: ‘Pappie, wat is dat voor een beest?’ ‘Waar?’, vraag ik verbaasd, want ik zie van alles, maar geen beest. ‘Daar!’ wijst ze naar een grote kever met een geweiachtige kop. ‘Óh’, zeg ik verheugd, want ik weet het antwoord, ‘dat is een vliegend hert’. ‘Phmmm’, lacht ze wat schamper, ‘een hert vliegt niet’. Uit een van haar voorleesboeken weet ze al wat een hert is: een beest met vier poten en een gewei. (‘Zo’n ding als bij ome Ben op de schoorsteenmantel hangt.’) ‘Nee, maar ze noemen het zo omdat hij, net als een hert. Een gewei heeft.’ Ik ben intussen gestopt om het insect van dichterbij te bekijken. Mijn kind hangt inmiddels met haar hele gewicht over het stuur gebogen en verklaart: ‘Hier liggen eikels, pappie’.

Er klinkt een waarschuwend bel van een fietser die ons op het smalle fietspad wil passeren. ‘Een tweelingfiets!’ roept mijn dochter vol verbazing. Ze weet allang wat een fiets is, maar een tandem had ze nog niet gezien. ‘Dat noemen ze een tandem’, leg ik uit, terwijl zij het echtpaar verbaasd nakijkt. Al fietsend geniet ik van haar opmerkzaamheid, geef uitleg waar ze dat vraagt of waar ik dat vanzelf doe. Ontdek met haar dingen die ik zelf niet gemerkt had en laat haar mee-ontdekken wat ik zelf zie. Ik volg haar (letterlijk en figuurlijk), zij gaat voor.

In het eerste geval geef ik uitleg, bepaal wat belangrijk is, draag mijn kennis over. Mijn kind hoeft niets anders te doen dan mij te volgen. Herkent u deze situatie in school? ‘Kees, herhaal eens wat ik heb gezegd. We gaan verder op bladzijde 26, hoofdstuk 18: Het rampjaar 1672. Als je nu niet oplet, weet je straks niet wat je moet

doen. Kunnen jullie me volgen?’ In het tweede geval ben ik ook verklarend bezig en geef ik ook uitleg. Daar volg ik echter het kind. Een kind, dat de werkelijkheid ontmoet en zich verwondert, wil begrijpen. Wat zegt dit over de school en wat levert dat op? Heel simpel: pedagogische situaties. Jenaplanscholen nemen het kind niet achterop, maar zetten het voorop. Niet onderwijs in de verengde betekenis, neerkomend op het overdragen van kennis en vaardigheden, maar onderwijs heel breed: in opvoedende zin.

Rinus Buursink (eerste schoolleider De Tovercirkel)

